

Кирилина 1999: Кирилина, А.В. Гендер : лингвистические аспекты / А. В. Кирилина : [моногр.] / А. В. Кирилина. – М. : Изд-во института социологии РАН, 1999. – 180 с.

Колесов 2004: Колесов, В.В. Язык и ментальность / В. В. Колесов [Текст]. – СПб. : Петерб. востоковедение, 2004. – 237 с.

Тарнашинська 2000: Тарнашинська, Л.Б. Таємниця Євразії, або жінка і чоловік з погляду вічності / Л. Б. Тарнашинська [інтерв'ю з П. Загребельним]. – Березіль. – 2000. – № 7–8. – С. 165-173.

Стаття присвячена розгляду прагматичного потенціалу військової лексики, який є одним із засобів вербалізації концепту жінка в дискурсі П. Загребельного. Виокремлено лексеми-складові концепту, що їх уживання мотивоване архетипним сприйняттям жінки в суспільстві; проаналізовано їх експресивне навантаження з огляду на постулати гендерної лінгвістики.

Ключові слова: воєнна лексика, гендерна лінгвістика, дискурс, концепт, прагматичний потенціал.

Available 24 September 2013.

Maryna Mykhalchenko

УДК 811.161.2'42

ТЕКСТОВА ОЦІННА ГРАДАЦІЯ: СУБ'ЄКТИВНИЙ І ОБ'ЄКТИВНИЙ КОМПОНЕНТИ

In the article axiological specificity of scientific review has been displayed. The expression of rational estimate in textual structure has been described; the interrelation of subjective and objective factors in the implementation of evaluation has been traced. Special aspects of gradation of assessment have been determined, in particular the ways of mitigation of negative evaluation in a review have been represented.

Keywords: text, estimate, review, subject of estimate, object of estimate, evaluative gradation, intensity.

Втілюючи специфіку сприйняття, пізнання та віддзеркалення світу, категорія оцінки у мові постає синтезом об'єктивного та суб'єктивного. Це нерозривне поєднання виражається в тому, що основними для «точки відліку» оцінної кваліфікації постають два відношення: «до «нормативного» погляду суб'єкта висловлення та до «нормативної», «усередненої» ситуації, до стану речей, що видається нормативним для всіх членів цього соціуму, що й визначає їхнє взаєморозуміння» [Вольф 1978: 60].

У сучасному мовознавстві дедалі актуальнішим стає дослідження функціонування оцінки на рівні тексту. Специфіку текстових виявів оцінки розглядають у своїх працях О. Анісімова, В. Гак, Т. Губаєва, Т. Космеда, І. Онищенко, А. Папіна та ін. У тексті різномірні засоби вираження категорії оцінки спрямовані на реалізацію прагматичного спрямування, отже, комунікативна настанова тексту детермінує його аксіологічні особливості. Опрацьовуючи класифікацію текстів за функційно-прагматичним ефектом, науковці виокремлюють деонтичні (нормативні), аксіологічні (оцінні) та епістемічні (дескриптивні) тексти [Бацевич 2005]. Текстотвірна функція оцінки повною мірою виявляється в жанрах аксіологічного спрямування: рецензіях, відгуках, коментарях, фейлетонах тощо.

Метою пропонованої статті постає дослідження співвідношення суб'єктивних і об'єктивних чинників у мовній реалізації категорії оцінки в тексті наукової рецензії. Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) проаналізувати вираження категорії оцінки в тексті рецензії; 2) простежити зв'язок виявів оцінки зі структурою рецензії; 3) розкрити специфіку градації оцінки у зв'язку із суб'єктом оцінної діяльності.

Наукова рецензія покликана не просто виразити оцінку, можна сказати, що цей текст загалом являє собою оцінку. Основними функціями рецензії в межах наукової комунікації постають оцінна (здебільшого в рецензії автор аргументовано висловлює свою думку про певну працю, дає їй повну та всебічну оцінку) та інформативна (переважно в тексті рецензії стисло передається зміст аналізованої праці). Важливо, що автор рецензії, окрім виявлення свого ставлення до аналізованої праці, здійснює вплив на формування враження про цю працю у членів наукової спільноти, які читають рецензію і які, можливо, ще не знайомі з рецензованим об'єктом. У такий спосіб оцінна функція тексту впливає на інформативну: автор передає інформацію, виступаючи водночас авторитетним експертом, виражаючи позитивну або негативну оцінку. Наприклад: *У цьому разі перед нами ємна і цікава праця, що охоплює увесь спектр найсучасніших проблем лінгвістики* [Загнітко 2000].

Відомо, що негативна оцінка у мові значно поширеніша за позитивну, є частотнішою та має ширший арсенал мовних засобів реалізації (див. праці Н. Арутюнової, Т. Космеди, Л. Чернейко та ін.). У цьому розрізі аналіз текстів рецензій цікавий насамперед своєю позитивнооцінною спрямованістю. Звісно, у таких текстах трапляються й негативні оцінки (рецензент висловлює свої критичні зауваження, міркування, побажання), проте загальнотекстова оцінка наукової рецензії традиційно залишається позитивною.

Аналізуючи текстову категорію модальності, О. Анісімова розмежовує суб'єктивну (емоційну, позитивну, негативну та ін.) та об'єктивну (логічну, інтелектуальну та ін.) оцінки змісту тексту [Анісімова 2003: 30]. Якщо в оцінці взаємодіють суб'єктивний і об'єктивний чинники, то в рецензії авторська індивідуальність взаємодіє з науковою об'єктивністю, а їхня гармонія засвідчує компетентність експерта та рівень аналізованої праці. Специфіка наукового стилю зумовлює превалювання в рецензії раціональних оцінок. На думку А. Папіної, саме «раціональні оцінки, пов'язані з практичною діяльністю людини, створюють об'єктивний і суб'єктивний континуум, що встановлює умови реалізації процесу комунікації в тексті, відзначають ставлення мовця до повідомлюваного, вказуючи на його знання / незнання, на відповідність явища нормі, на достовірність, вірогідність діяльності, на сумніви, бажання / небажання мовця» [Папіна 2002: 324].

Н. Арутюнова [Арутюнова 1988: 76] виокремлює такі різновиди раціональних оцінок: утилітарні (*корисний – шкідливий, сприятливий – несприятливий*); нормативні (*правильний – неправильний, коректний – некоректний, нормальний – аномальний*); телеологічні оцінки (*ефективний – неефективний, доцільний – недоцільний, вдалий – невдалий*). Дослідниця зазначає, що такі оцінки пов'язані насамперед з практичною діяльністю, інтересами, досвідом людини, а їхніми основними критеріями постають фізична або психологічна користь, спрямованість на досягнення певної функції (зокрема й тієї, для якої предмет і призначений), відповідність усталеному стандарту.

У тексті рецензії знаходять вияв усі зазначені типи раціональної оцінки. Так, утилітарна оцінка характеризує практичну користь аналізованої праці, акцентуючи на її призначенні: *Її матеріали та результати можуть прислужитися у вишівській практиці викладання мови та літератури, культурології, перекладознавства і бути корисними при підготовці спецкурсів з лінгвістики тексту, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, теорії мовної комунікації, лінгвістичної генології тощо* [Селіванова 2008]. Водночас об'єктом утилітарної оцінки може бути не видання загалом, а певні його розділи або частини: *Цінним постає ілюстративний матеріал тексту Щоденника, який дослідниця вводить до наукового розгляду під концептуальним вектором дослідження* [Загнітко 2013].

Нормативна оцінка в тексті рецензії розкривається в багатьох аспектах і засвідчує відповідність або невідповідність рецензованої роботи нормативним вимогам до подібних наукових праць, зокрема автор оцінює актуальність і новизну дослідження, повноту й глибину розкриття обраної теми, доцільність застосування методів дослідження, системність і логічність викладу, оперування фактичним матеріалом, достатність аргументації, обґрунтованість і достовірність висновків тощо. Наприклад:

Авторка рецензованої праці виявила глибоке й всебічне знання проблематики, предмета її аналізу, історії досвіду, володіння різноманітними й сучасними процедурами дослідження мовного матеріалу, а також поняттєво-термінологічним апаратом для теоретичного осмислення дослідження. Усе це дозволило Т. Космеді одержати внаслідок ґрунтовного аналізу важливі й переконливі теоретичні й практичні результати [Загнітко 2013].

Загалом монографічне дослідження В. Самохіної є ґрунтовним, актуальним, новим і теоретично значущим. Воно ставить чимало питань і визначає перспективи подальшого опрацювання проблематики комічного в нових аспектах. Потреба в такому дослідженні давно назріла з огляду на необхідність узагальнення багатьох проблем комічного і через прикладний потенціал такої праці [Селіванова 2008].

Телеологічні оцінки в рецензії вказують на досягнення мети автором дослідження, характеризують успішність виконання праці:

Рецензовані праці належать до **фундаментальних**, оскільки розв'язують загальнотеоретичні проблеми, і водночас вони мають суто прикладний вимір, тому що є контрастивними за своєю суттю і тим самим виступають опертям створення ємної контрастивної граматики обох мов теоретичного, функційного і когнітивного аспектів [Загнітко 2000].

Монографічна робота В. Самохіної є **досить вдалою** спробою реалізувати окреслені завдання на матеріалі сучасного англomовного жарту, що розглядається дослідницею насамперед як головна одиниця гумористичного інтрадискурсу [Селіванова 2008].

Важливо, що в рецензії оцінка супроводжується аргументацією, що розкриває її підґрунтя та мотиви суб'єкта. За Н. Арутюною, «оцінне значення зумовлене фактичними властивостями предмета тією мірою, якою воно ними мотивується», а мотив оцінки завжди має об'єктивний характер; водночас дослідниця зазначає, що «мотиви оцінки можуть бути осмислені як причини думки» [Арутюнова 1998: 180]. Це явище знаходить безпосереднє втілення в тексті рецензії, де чітко й прозоре повідомлення мотивів, що стали основою для певної оцінки, посилює об'єктивність оцінного судження. Наприклад, рецензент пояснює, чому він вважає працю вагомю, твердження переконливими, розкриває, що привело його до визнання теоретичного та практичного значення дослідження тощо: **Не викликають заперечення теоретична новизна та практична значущість дослідження, адже в монографії вперше знаходимо фундаментальний розгляд мовної особистості з позицій лінгвістики, психолінгвістики та прагматики, що засвідчує актуальну міждисциплінарність дослідження з урахуванням глибинних пластів національно-мовної свідомості українця** [Загнітко 2013]; **Монографічна праця В. Самохіної збудована на потужній теоретичній базі: використано чимало сучасних наукових джерел російською, українською, англійською мовами** [Селіванова 2008].

Суб'єкт, як і об'єкт оцінки, є одним з основних компонентів оцінної структури. У тексті рецензії ці компоненти оцінки виражені переважно вже в заголовку (Рагавцов Василь. *Найновіші досягнення в граматиці: Рецензія на наукову працю: Загнітко А.П. Теоретична граMATика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис.* – Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.). Вербалізаторами суб'єкта оцінки у мові традиційно постають займенники: *Таке чітке пояснення теоретичних проблем сприяє, на **наш** погляд, адекватному, більш швидкому і більш детальному їх засвоєнню, оскільки вивчення матеріалу на цьому не завершується, студенти мають змогу апробувати засвоєне на практиці* [Домрачева 2010]. Проте в тексті рецензії такі займенники трапляються нечасто, наприклад: *Важливою також вважаємо інформацію щодо детермінування словосполучень за семантико-синтаксичними відношеннями та ступенем злитості словосполученневих компонентів, викладену на с. 17-19* [Домрачева 2010]. Слід наголосити на прагненні автора рецензії знизити суб'єктивність оцінки, у такий спосіб стрижневим в оцінній структурі стає саме об'єкт і його властивості, а не суб'єкт, і навіть не безпосередньо оцінка: **Варто**

заакцентувати увагу на Передмові, тому що тут дослідниця окреслює проблематику та креативність роботи у всіх її напрямках та виявах, із чіткою характеристикою актуальності, об'єкта та завдань [Загнітко 2013].

А. Папіна визначає оцінку як «безпосередню або опосередковану реакцію мовця (суб'єкта) на дії, ознаки, ознаки ознак реальних об'єктів, об'єктів внутрішнього та зовнішнього світу мовця, що спостерігаються, уявляються, сприймаються органами його чуттів» [Папіна 2002: 267]. Дослідниця вважає оцінку однією з п'яти глобальних категорій, кожна з яких «формує коннекторні ряди скріп тексту, що об'єднують його в ціле» [Там само: 92]. Структура та семантика тексту рецензії повністю підпорядковані реалізації оцінки, закладеної автором, у такий спосіб повною мірою розкривається текстотвірний потенціал оцінки. Водночас вимоги наукового стилю детермінують певні обмеження суб'єкта оцінки: автор наукової рецензії повинен подати об'єктивний і водночас власний аналіз, «і хоча офіційно прийнятий стандарт оцінки існує, вирішальним стає його власний голос» [Чернейко 1996: 43]. Шкала оцінки, що відбиває її відношення до норми, має бінарний суб'єктивно-об'єктивний характер, поєднуючи властивості об'єкта оцінки та ставлення до нього суб'єкта. Варто наголосити, що «за своєю природою норми прагматичні та відносні, але вони не довільні та не суб'єктивні» [Клаус 1967: 184]. У структурі оцінки уявлення про норму зосереджені в аксіологічних стереотипах, які загалом мають збігатися в адресанта та адресата повідомлення, забезпечуючи наявність наукового діалогу в рецензії.

Чітка структура рецензії підпорядкована її комунікативній настанові – оцінити внесок науковця в опрацювання певного питання, що дозволяє простежити деякі закономірності вияву структурних елементів оцінки в аналізованому тексті. Суб'єкт і об'єкт оцінки містяться в заголовку або у вступній частині тексту. Основна частина тексту розкриває аспект оцінки, рецензент враховує такі критерії оцінки, як актуальність, новизна дослідження, застосування фактичного матеріалу, логічність структури, системність викладу, достовірність висновків тощо. Наприклад: *Будь-який теоретичний постулат підтверджується значною кількістю прикладів, що свідчить про науковий підхід авторки до розгляду питань і проблем функціонування епістолярного дискурсу в українській і сербській мовах, а також про високу якість виконаного дослідження й достовірність висновків [Загнітко 2009].* В основній частині рецензії подається всебічний аналіз об'єкта, тому тут сконцентровані різномірні мовні засоби реалізації оцінки, оцінка «просувається» в тексті, і в завершальній частині рецензент висловлює загальне враження про роботу.

Цікаво, що позитивні оцінки знаходять вияви в усіх частинах тексту рецензії, впливаючись у загальнотекстову позитивну оцінку, водночас негативні оцінки зафіксовані в основній частині тексту та передують висновкам. Схвальні оцінки стосуються як окремих аспектів (часткові оцінки), так і об'єкта загалом (загальні оцінки), критичні зауваження в рецензіях мають частковооцінне значення.

Аналіз градації позитивної та негативної оцінок у рецензії дозволяє стверджувати, що механізми градації різних семантичних типів оцінки істотно різняться. Так, позитивна оцінка в рецензії є частотною, а її інтенсивність посилюється з розгортанням тексту. Про висхідну градацію позитивної оцінки свідчать такі інтенсифікатори, як *абсолютно, безсумнівно, беззаперечно, цілковито, зовсім, надзвичайно, дуже* тощо, що спрямовані як на збільшення вияву оцінюваної ознаки, так і на посилення переконливості.

Специфічною ознакою текстової оцінної градації в науковій рецензії є те, що градація негативної оцінки відбувається в зворотному напрямі: висловлюючи несхвалення, рецензент прагне знизити категоричність своєї оцінки. О. Вольф виділяє три способи зниження категоричності оцінки: 1) пряма вказівка на суб'єктивність оцінки; 2) зниження кількості ознаки; 3) послаблення істинності оцінного висловлення [Вольф 2006: 108-115]. Акцентування на суб'єктивності твердження дозволяє рецензенту коректно висловити критичні зауваження та обмежити їхній вплив на реципієнта: *На нашу думку, треба було*

розглянути поряд з ономастиконом сміховий потенціал аллоетнонімів, пов'язавши їх з аллоетнонімними антропонімами й архетипом «свій-чужий» [Селіванова 2008].

Висловлюючи думку про наявні в роботі недоліки, рецензент наголошує на незначній кількості подібних огріхів, а нерідко на підтвердження цього навіть перераховує їх усі:

На жаль, у підручнику наявні окремі стилістичні і технічні огріхи: лексикона – замість лексикону (с. 439); метода – замість методу (с. 606, третій рядок знизу); зустрічаються окремі технічно-орфографічні помилки, пор.: ...за типом члена речення, валентного предикату... (с. 95) – замість предиката; культурні установки – замість культурні настанови (с. 284), інколи постає термін без його попереднього обґрунтування: модуляризм; відкрито лапки в цитаті В. Дем'янкова, але не закрито (другий абзац зверху шостий рядок); лінгвістичні традиції XI ст. н.е. в Київській Русі чомусь кваліфіковано як здобутки в Росії (с. 660) [Загнітко 2008].

Наші міркування передусім стосуються: 1) обсягу вправ: в окремих випадках вони можуть бути більш ємними – с. 14, 25-26, 68; 2) в окремих місцях є технічні недоліки: пропуск певних елементів у схемах чи таблицях (с. 21, 81) [Домрачева 2010].

Поширеним способом деінтенсифікації оцінки є висловлення сумнівів в істинності оцінного твердження, у такий спосіб автор припускає можливість заперечення свого погляду: *Загалом висловлені міркування є дискусійними і не впливають на загальну оцінку навчального посібника, що виконаний кваліфіковано з належними теоретико-концептуальними узагальненнями і висновками [Домрачева 2010].*

Т. Космеда виокремлює ще два способи зменшення інтенсивності оцінки: 1) використання стилістично маркованих форм слів; 2) різноманітні перифрастичні найменування [Космеда 2000: 291], що також трапляються в текстах наукових рецензій. Автор рецензії уникає категоричних формулювань, а слова з часткою *не-* прагне замінити: *Теоретично значущим є третій розділ монографії В. Самохіної, де розглянуто дискурсологію англomовного гумору малих форм, хоч більш вдалою, на нашу думку, була б назва розділу «Жанрові особливості англomовного жарту як інтрадискурсу», адже значну увагу авторка приділяє саме з'ясуванню ознак мовленнєвого жанру жарту (с. 154-172), а на підставі цього (оскільки мовленнєвий жанр є зразком дискурсу в одному актуальному в роботі значенні) можна виокремити стандартні дискурсивні ознаки цього жанру (с. 172-187) [Селіванова 2008].*

В аналізованих текстах легко простежується інтерзональна градація оцінки: після висловлення міркувань, зауважень і пропозицій суб'єкт знову спрямовує оцінку до зони позитивного: *Ці та інші технічні недогляди, що можуть бути легко зняті в наступному виданні, не впливають на високий і послідовно аргументований виклад думки [Загнітко 2008].* Характерним виявом такої градації є вказівка на можливість усунення недоліків у майбутньому та перспективи подальших досліджень.

За Н. Арутюною, «загальна позитивна оцінка об'єкта може бути знижена дефектами («окремими недоліками»)» [Арутюнова 1988: 73]. Цікаво, що спадна градація негативної оцінки в рецензії спрямована на заперечення цього факту: після наведення критичних положень суб'єкт наполягає, що висловлені зауваження не знижують загальний науковий рівень аналізованого дослідження, не впливають на загальну оцінку, не применшують вагомості наукового внеску автора.

Опрацьований фактичний матеріал дозволяє стверджувати, що існує взаємозв'язок між об'єктивністю / суб'єктивністю оцінки та її інтенсивністю. Жанрова специфіка рецензії зумовлює домінування в тексті позитивної оцінки, що розкривається як в об'єктивному, так і в суб'єктивному планах. Негативна оцінка в тексті наукової рецензії має поодинокі вияви з акцентом на її суб'єктивності.

Перспективним видається дослідження кореляції текстової градації оцінки з прагматичним спрямуванням різних жанрів наукової комунікації.

References

- Анисимова 2003: Анисимова, Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) : [учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов] [Текст] / Е. Е. Анисимова. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 128 с. – Бібліогр. : с. 177-126. – ISBN 5-7695-0961-9.
- Арутюнова 1988: Арутюнова, Н.Д. Типы языковых значений : Оценка. Событие. Факт [Текст] / Н. Д. Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с. – Бібліогр. : с. 332-339. – ISBN 5-02-010870-7.
- Арутюнова 1998: Арутюнова, Н.Д. Язык и мир человека [Текст] / Н. Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 895 с. – Бібліогр. : с. ISBN 5-7859-0027-0.
- Бацевич 2005: Бацевич, Ф.С. Лінгвістична генологія : проблеми і перспективи : [монографія] [Текст] / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 264 с.– Бібліогр. : с. 232-249. – ISBN 966-7651-32-0.
- Вольф 1978: Вольф, Е.М. Грамматика и семантика прилагательного. На материале иберо-романских языков [Текст] / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1978. – 199 с. – Бібліогр. : с. 189-195.
- Вольф 2006: Вольф, Е.М. Функциональная семантика оценки [Текст] / Е. М. Вольф. – [изд. 2-е, доп.]. – М. : Едиториал УРСС, 2006. – 280 с. – Бібліогр. : с. 247-256. – ISBN 5-484-00400-4.
- Домрачева 2010: Домрачева, І.Р. Прикладний аспект аналізу синтаксичних одиниць : Рец. на : Загнітко А. Український синтаксис : Теоретико-прикладний аспект [Текст] / А. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – 150 с. [Текст] / І. Р. Домрачева // Лінгвістичні студії. – Вип. 20. – 2010. – С. 274-275.
- Загнітко 2000: Загнітко, А.П., Краснобаєва-Чорна, Ж.В. Когнітивістика і дискурсивістика : нові аспекти і нові підходи : Рец. на : Поповић Људмила. Епистолярни дискурс украјинског и српског језика. – Београд : Филолошки факултет, 2000. – 305 с. ; Поповић Људмила. Језичка сликастварности : Когнитивни аспект контрактивне анализе. – Београд: Филолошкифакултет, 2008. – 308 с. [Текст] / А. П. Загнітко, Ж. В. Краснобаєва-Чорна // Лінгвістичні студії. – Вип. 19. – 2009. – С. 352-355.
- Загнітко 2008: Загнітко, А.П. Портретування сучасної лінгвістичної думки : Рец. на : Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : Підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с. [Текст] / А. П. Загнітко // Лінгвістичні студії. – Вип. 17. – 2008. – С. 328-336.
- Загнітко 2013: Загнітко, А.П., Левічева О.С. Мовна особистість у сучасних комунікативних дослідженнях. Рец. на книгу : Космеда Т. А. Ego і AlteregoТараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу : монографія / Т. А. Космеда. – Дрогобич : Коло, 2012. – 372 с. [Текст] / А. П. Загнітко, О. С. Левічева // Лінгвістичні студії. – 2013. – Вип. 26. – С. 236-239.
- Клаус 1967: Клаус, Г. Сила слова. Гносеологический и прагматический анализ языка [Текст] / Г. Клаус ; [пер. с немец. Н. Г. Комлева ; редакция и вступит. статья проф. Г. В. Колшанского]. – М. : Прогресс, 1967. – 216 с. – Бібліогр. : с. 213-215.
- Космеда 2000: Космеда, Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики : формування і розвиток категорії оцінки [Текст] / Т. Космеда – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 350 с. – Бібліогр. : с. 312-336. – ISBN 966-613-131-5.
- Папина 2002: Папина, А.Ф. Текст : его единицы и глобальные категории : [учебник для студентов-журналистов и филологов] [Текст] / А. Ф. Папина. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 368 с. – ISBN 5-354-00062-9.
- Селіванова 2009: Селіванова, О.О. Рецензія на монографію В. Самохіної «Современная англоязычная шутка». – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. – 356 с. [Текст] / О. О. Селіванова // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки». Вип. 169. – Черкаси, 2009. – С. 225-227.

Чернейко 1996: Чернейко, Л.О. Порождение и восприятие межличностных оценок [Текст] / Л. О. Чернейко // Филологические науки. – 1996. – № 6. – С. 42-53. – Библиогр. : с. 53.

У статті висвітлено аксіологічну специфіку тексту наукової рецензії. Схарактеризовано вираження раціональної оцінки у текстовій структурі, простежено взаємозв'язок суб'єктивних і об'єктивних чинників у реалізації оцінки. Виявлено особливості градації оцінки, зокрема досліджено способи пом'якшення негативної оцінки в тексті рецензії.

Ключові слова: текст, оцінка, рецензія, суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, оцінна градація, інтенсивність.

Available 29 September 2013.

Natalija Pyrlik

УДК 81'42

«КРИЗОВІ» ПРОМОВИ В ЖАНРОВОМУ ПРОСТОРИ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

The article is devoted to a specific type of speech in genre space of political discourse, namely the "crisis" public speech at a crucial period of history, which is determined by intention. The "Fulton" type of public political speech is considered as an example of the "crisis" speeches.

Keywords: political linguistics, discourse, genre, the "crisis" speech.

Сучасна політична лінгвістика активно займається загальними проблемами політичної комунікації, вивчає проблеми жанрів політичної промови й особливостей функціонування політичних текстів. У центрі уваги дослідників перебувають питання функціонування політичної промови під час передвиборчої боротьби, парламентських і президентських дебатів, у партійному дискурсі. У межах вивчення мовних засобів політичної комунікації дослідники приділяють значну увагу розгляду політичних метафор і символів (наприклад, теорія про незмінні архетипні метафори М. Осборна, теорія концептуальної метафори Дж. Лакоффа і М. Джонсона). У рамках сучасної політичної лінгвістики виокремлюють такі напрями, як контент-аналіз, риторичний аналіз, когнітивне дослідження політичного дискурсу [Будаев, Чудинов 2006; Гаврилова 2004].

Одним з найважливіших постулатів сучасної політичної лінгвістики є дискурсивний підхід до вивчення політичних текстів. Це означає, що кожен конкретний текст розглядається в контексті політичної ситуації, у якій він створений, у його співвідношенні з іншими текстами, з урахуванням цільових настанов, політичних поглядів та особистісних якостей автора. Обов'язково враховується та роль, яку цей текст може виконувати в системі політичних текстів і – ширше – у політичному житті країни.

У зв'язку із цим видається **актуальним** дослідження жанрового простору політичного дискурсу. Вивченню різноманітних аспектів політичної жанрології присвячені праці А. Баранової та Є. Казакевич, С. Виноградової, Л. Граудіної, О. Дмитрієвої, М. Китайгородської, Н. Розанової. Специфіка телевізійної політичної промови аналізується в публікаціях А. Васильєва, М. Канчер, Н. Мартиненко й багатьох інших мовознавців. Спеціальні дослідження присвячені аналізу настінних написів, гасел, передвиборчої полеміки, політичного скандалу [Чудинов 2003].

Аналіз публічних виступів провідних політичних діячів Великобританії та США дозволяє виділити особливий тип промов у жанровому просторі англійськомовного політичного дискурсу. Виокремлення і вивчення подібного типу промов і становить мету цієї статті.